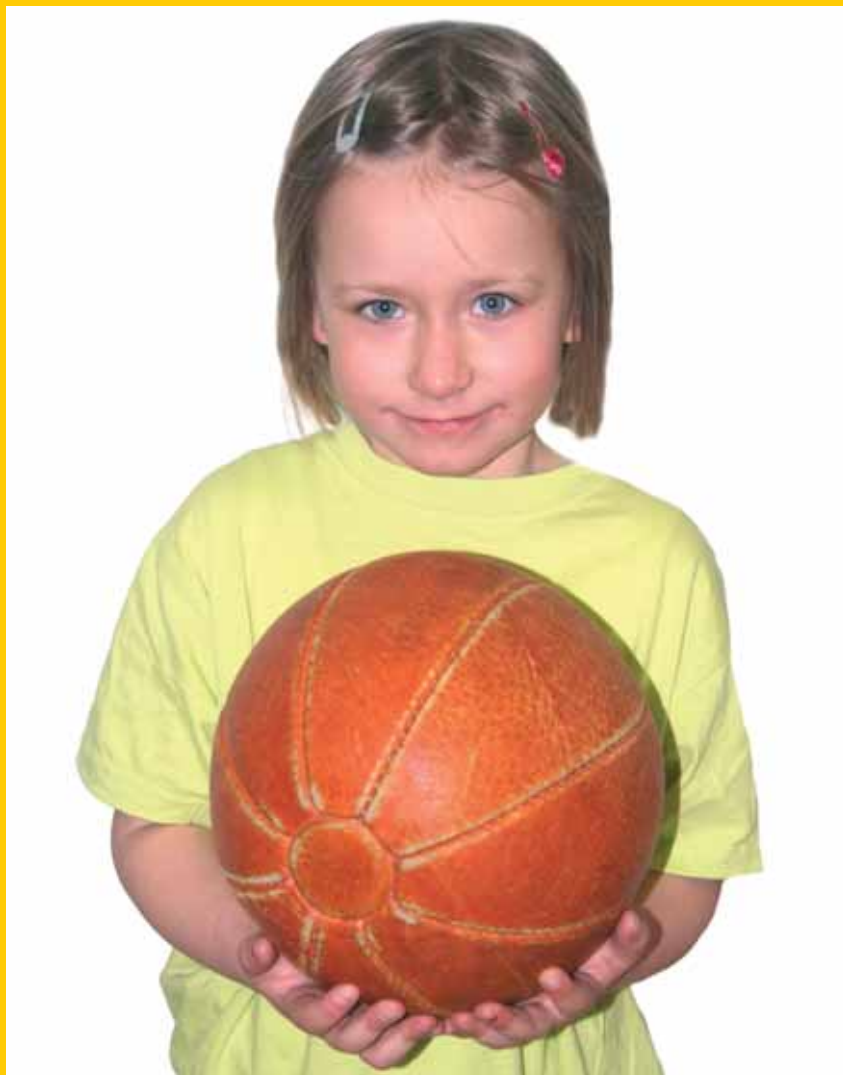

Lutki

2 2008

DOPORUČENJA A POKIWIY KUBŁARKAM

Rěč spěchowace hry

Jako kubłarka hrajeće wažnu rólu při wuwicu rěče pěstowarskich džěči. Na polu serbsčiny sće Wy za džěči z němskeho staršiskeho domu samo najwažniša spěchowarka tuteje rěče w předšulskej starobje. Nic jeno připostuchanje, intensiwnje rěčenje, hudźbne kubłanje a zwučowanje rěčnych wobtukow šěrja słowoskład džěči, ale tež hry maja wliw na kwalitu a kwantitu rěče. W tutym wudaću Lutkow smy so wosebje temje wěnowali: Kotry wliw ma pohibowanje na rěč? Nimo pozadkowych informacijow a praktiskich pokiwow na stronach za staršich smy tu někotre hry zezběrali, kotraž wosebje přez pohibowanje rěč spěchuja. Kóžda ideja ma jako nastork stužić a hodži so individualnje rěčnej situaciji džěči, Wašeje skupiny přiměric.

Hry w skupinskej stwě

Wopyt w zwěrjencu

Na blido položće džesać do pjatnaće zwěrjećich wobrazow. Wuzwolene džěčo napodobnja jedne z tutych zwěrjatow pantomimisce. Džěčo, kotraž zwěrjo wuhóda, wozmjje sej wotpowědny wobraz a pomjenuje zwěrjo.

2

Wutřihanki

Džěči (w starobje wot 5 lět) sedža za blidom. Kóžde z nich dóstanje nožicy a nowinsku papjeru. Mjenujće předmjet (na př. dom). Na to wutřihaja džěči mały

dom z papjery. Štó je přeni? Hdyž su wšitke dom wutřihali, mjenujće dalšu wěc (na př. slónco, hwězda, kwětka, štom, ...). Na kóncu zestajejće na wulkim barbnym kartonje z wutřihankow wobraz.

Ja mam konja!

Trjebaće memory z jednorymi motiwami. Rozdźělće kóždemu džěsću kartku. Kedźbujće na to, zo so jenož kartkowe poriki wudźěla, tak zo matej stajnje dvě džěsći jenaki motiw. Zawsěćće hudźbu a hra so započina. Džěči pohibuja so wólnje w rumje. Zetkatej so džěsći, wuměnitej sej swoju kartku. Po chwilce hasńće hudźbu. Džěči wostanu stejo. Mjenujće mjeno jednoho džěsća. Tute sej swoju kartku wobhlada a praji: „Ja mam ... (na př. konja)!“ Džěčo, kiž ma druhi džěl porika w ruce praji: „Ja mam tež ... (na př. konja).“ Zawsěćće znowa hudźbu a hra so wospjetuje.

Hry w sportowni

Wjewjerčka w lěsu

Přihotujće z džěčimi morjo (módru matu), łuku (zeleny přikryw) a lěs (ławku za gymnastiku). Prašejće so džěči: „Hdže

namakaš wjewjerčku?“ Džěci stupja so na ławku a wotmołwa: „Wjewjerčka je w lěsu!“ Prašejće so dale: „Hdže namakaš husacu kwětku?“ Džěci lehnu so na přikryw a wotmołwa: „Husaca kwětko je na łuce!“ Prašejće so: „Hdže namakaš wjelrybu?“ Džěci skoča na matu a praja: „Wjelryba je w morju!“ Prašejće so za dalšimi zwěrjatami, rostlinami a wěcami, kiž so na łuce, w lěsu abo w morju namakać hodža.

Kulej so k mjetelčce!

Z tutej hru hodži so słowoskład džěci k wšitkim wobłukam, kotrež so w druhich zaběrach wobjednawaja, rozšěrjeć a skrućec. Džěci (w starobje wot dweju lět) sedža w kole na špundowanju z rozprě-
tymaj nohomaj a přikuleja sej bul. Džěco, kotrež so bula dótknje, mjenuje něšto z wobłuka, kiž sće do toho z džěcimi wobjednawali. K temje „łuka“ praji na při-
klad: „Kulej so k mjetelčce (kwětce, kopřiwje, łudžeńce, ...)!“

Roboter po puću

Jedne džěco hru nawjeduje. Wone stupi so na ławku. Tamne džěci su robotery a steja wosrjedź ruma. Nawoda dawa roboteram přikazy: „Dwaj krokaj doprědka, nalěwo wobroćić, so doprědka schilić, so zrunać, pjeć krokow nalěwo, ...!“ Kotry funguje najlěpje? Mjenujće mjeno džěsća,

kotrež njeje hnydom prawy pohib wuwjedło. Tute dže z hrajnišća na ławku a pomaha Wam dalše robotery, kiž prawje nje-funguja, wuslědźić. Posledni roboter je přichodny nawoda.

Kejžorje, kelko zložkow mi dariš?

Jedne džěco předstaja kejžora, tamne džěci su lud. Kejžor stupi so z chribjetom k sčěnje, lud stupi so jemu napřečo do rynka. Kejžor ma bubon w ruce. Přenje džěco w rynku so praša: „Kejžorje, kelko zložkow mi dariš?“ Kejžor praji jedne słowo (na při-
klad ko-le-so) a bubnuje telko króć, kaž słowo zložkow ma (3x). Džěco liči zložki sobu a mjenuje wotpo-
wědnju ličbu. Je džěco prawje ličiło, smě telko kročelow, kaž ma słowo zložkow, doprědka hić. Je wopak ličiło, wostanje na městnje stej. Přichodny w rynku je na rjedže. Hra so skónči, hdyž je přenje džěco ke kejžorej dóšo.

Hry na zahrodźe

Pisana łuka

Wutřihajće z papjerca kwětki we wšelakich barbach. Wupołožce je na zahrodźe. Namotwće džěco (w starobje wot dweju lět): „Přinjes mi čerwjenu (žoľtu, módru, ...) kwětku!“ Nadawk je naročniji, hdyž jemu prajiće: „Přinjes mi najpjedy čerwjenu a potom žoľtu kwětku!“ Za starše džěci spřihotujće kwětki we wšelakich wulkosćach. Nadawk móhł potom na při-
klad rěkać: „Přinjes mi najwjetšu módru a najmjeńšu žoľtu kwětku.“

SŁOWNIČK

- Armschwingen – z rukomaj machać
auf den Zehen gehen – chodzić po/na palcach
aufwärmen – so sćoplić
Ausfallschritt – wupadowa kročel
balancieren – balansować
Beinfedern – z nohomaj pjerować
Beinstellung – noze wotstajić
Beugestütze – zepěry ze zhibnjenjom
Beweglichkeit – pohibliwość
dehnen – naćahować (so)
entspannen – wotpjeć
Entspannungsübung – zwučowanje k wotpinanju
Fußbeugen – stopy zhibnyć
Fußkreisen – stopy kružić
Geschicklichkeitsübung – zwučowanje wušiknośće
Gleichgewicht – runowaha
Gymnastikball – bul za gymnastiku
Gymnastikreifen – gymnastikowa rynka
Handstand – postoj na rukomaj
Keule – heja, hejka
Kletterstange – žerdź za łaženje
Kniebeugen – kolena zhibować
Liegestütz – ležny zepěr
Matte – mata
Medizinball – medicinski bul
Rolle – rückwärts překul dozady
Rolle – vorwärts překul doprědka
Rolle rückwärts aus dem Stand in den Stand – překul dozady z postoja do postoja
Rumpfbeugen, -drehen, -heben – tyłow zhibnyć, zwjertnyć, zběhać
Schneidersitz – krawski syd
Schulterheben, -kreisen, -senken – ramjenja zběhać, kružić, pušćić
Schulterzucken – sukać z ramjenomaj
schwingen – machać
spreizen (Beine) – wotnožić (noze)
Sprossenwand – rěblizna
Sprungseil – powjaz za skakanje
Standwaage – postojna waha
Stützwaage – zepěrowa waha
Tau – powjaz
Turnbank – ławka (za gymnastiku)
Überschlag seitwärts – přemjet do boka

W zahrodce knjeza Šibaka

material: wišnja, slowka, jabtuko, brěšk, krušwa, malena, truskalca, worjechi, cybla, radiska, morchej, běrna (nepl), tomaty, kórka, solotej

Kubłarka zwučuje ze serbšćinu wuknjacymi džěćimi wokable k temje „Sad a zelenina“. Džěći sedža w kruhu, srjedža leža horjeka mjenowane płody pak w formje wobrazow (abo hrajkow abo samo jako čerstwe płody). Kubłarka čita tekst, při tym wuzběhnje jednotliwe płody (we wulkich pismikach). Džěći dyrbja spěšnje reagować, z tym zo mjenowany płód mjez wobrazkami namakaja. Najspěšniše džěćo sej wobrazk wobchowa. Na kóncu so zličí, što bě najspěšniši.

Knjez Šibak ma jednu wulku zahrodu. Wón je na nju jara hordy. W lěću rostu w zahrodze nanajlěpše płody. Hdyž su płody zraće, je knjez Šibak žněje. Potom donjese wšitke płody swojej žonje, knjeni Šibakowej. Wona z płodow dobre jědže zwari abo soloteje změša.

Hdyž je sad zrały, zalěze knjez Šibak na rěbl, zo by jón na štomach zeščipał: Na wišninje ščipa **WIŠNJE**, na slowčinje **SLOWKI** a na jabtučinje **JABŁUKA**.

Tež **BRĚŠKI** w knjeza Šibakowej zahrodze rostu. A **KRUŠWY** – na krušwinje. Tute płody knjeni Šibakowa zawarja. Tak změja přez cyte lěto stajnje dobre kompoty. Z **MALENOW** pak, kotrež na kerku při płoće rostu, wari knjeni Šibakowa marmeladu. Ta słodži. Hišće lěpša pak je truskalcowa marmelada. **TRUSKALCY** – to kóždy džěćo wě, rostu na rjadkach. Srjedž zahrody pak steji wulka worješina. **WORJECHI** knjez Šibak nješčipa.

Te same wot so z worješiny spadaja, hdyž su zraće. Knjez Šibak je potom zezběra, wurjedži a sušić da. Worjechi sej schowa za zymu, zo by sej je druhdy wječor zesłodžeć dał.

Nimo sadowych štomow ma knjez Šibak wjacore rjadki w swojej zahrodze. Tam

rosće zelenina: **CYBLE, RADISKI, MORCHEJE, BĚRNY (NEPLE)**.

W škleńčanej budce plahuje knjez Šibak **TOMATY** a **KÓRKI**. Pod škleńcu, hdyž slónco swěćí, wone wosebje derje rostu a wjele płodow njesu. Tež čerstwa **SOLOTEJ** tam rosće. Najbóle ze wšeho pak sej knjez Šibak chwali, hdyž jemu jeho žona dobru, čerstwu solotej z kórkow, tomatow a radiskow změša.

K tekstej móhła kubłarka najwšelakoriše prašenja stajeć:

- Što rosće na štomach / rjadkach / kerkach?
- Kotre družiny sadu / zeleniny znaješ?
- Kotre płody su čerwjene / zelene / žolte?
- Z čeho wari knjeni Šibakowa marmeladu?
- Kotre płody knjeni Šibakowa zawarja?
- Što plahuje knjez Šibak w škleńčanej budce?
- Kotre płody maja póčki? Kotre płody dyrbimy bělič? atd.

Silwija maš hisce 2 praseni

Džěćo, kotrež namaka najspěšnišo prawu wotmołtu, so mytuje.

Wjesoła kopańca

Dźeći sedźa na stólcach w kole. Kubłarka čita slědowacu stawiznu. Na městnje wuzběhnjeného mjena wuwjedu dźeći předpodaty pohib.

PLACA	dwójce na koleni placać
KLESKA	dwójce do rukow kleskać
STUP	z prawej nohu dumpnyć
STAP	z ľewej nohu dumpnyć
TEPTAK	z woběmaj nohomaj dumpnyć
STAŃ	so stupić
SYDŃSO	so sydnyć
WULKI	na palcy so stupić
MAŁKI	so čapnyć
NAPRAWO	na prawo schilić
NALĚWO	na ľewo schilić
DOPRĚDKA	doprědka so schilić
DOZADY	dozady schilić

W Nowym Měsće hraja mužojo džensa kopańcu. Knjez **PLACA** powěsnje sej sportowy wačok přez ramjo a šwiknje so na koleso. Při puću čaka na njeho knjez **KLESKA**. Zhromadnje jědźetaj na sportnišćo. Tam su hižo knjez **STUP**, knjez **STAP** a knjez **TEPTAK**. „Hdže je knjez **STAŃ**?“, so knjez **PLACA** praša. Knjez **TEPTAK** jemu praji: „Wón přijědže džensa z knjezom **SYDŃSO**.“

Dypkownje w dwěmaj zahwizda sudnik **KLESKA** hru. Za módre mustwo nastupja knjez **PLACA**, knjez **STUP**, knjez **STAP**, knjez **TEPTAK**, knjez **STAŃ** a knjez **SYDŃSO**. Čerwjene mustwo nawjeduje knjez **DOPRĚDKA**. Z nim hraja knjez **DOZADY**, knjez **NAPRAWO**, knjez **NALĚWO**, knjez **WULKI** a knjez **MAŁKI**. Knjez **STAŃ** ma jako přeni bul. Wón přihraje knjezej **SYDŃSO**. Bul skoči naprawo. Tam je knjez **DOZADY**, kiž kopnje bul knjezej **DOPRĚDKA**. Wón

třěli bul na wrota. Wrotar **TEPTAK** spyta bul džeržeć. Bul sunje so jemu z ruki. Na zbožo je knjez **STAŃ** tu, kotryž bul z nohu přiwwa. Knjez **TEPTAK** je wjesoty, zo njeběchu to žane wrota. Knjez **DOPRĚDKA** pak so mjerza, zo njeje do wrotow trjechić. Knjez **DOZADY** placnje jemu na ramjo a praji: „**DOPRĚDKA**, njemjerzaj so!“ Nětko přitřěli knjez **SYDŃSO** bul knjezej **STUP** a tutón dale knjezej **STAP**. Knjez **PLACA** je hižo přědku, přijimuje bul a třěli na wrota. Wrotar **WULKI** bul wotwobara, ale bul padnje z hrajnišća. Knjez **KLESKA** zahwizda a zawoła: „Róžki!“ Knjez **SYDŃSO** je třělc. Wón přihraje knjezej **STAŃ**, kotryž bul do wrotow zhłójčkuje. „Wrota!“, so **SYDŃSO** wjeseli. Knjez **STUP**, knjez **STAP** a knjez **PLACA** přiběža ke knjezej **STAŃ** a jemu gratuluja. Knjez **KLESKA** wothwizda hru. Je počas. Knjez

SYDŃSO wochłódzi sej ze zymnej wodu hłowu. Knjez **NAPRAWO** a knjez **NALĚWO** sedžitaj w chłódku. Bórze je přestawka nimo a knjez **PLACA**, knjez **STUP**, knjez **STAP**, knjez **TEPTAK**, knjez **STAŃ**, knjez **SYDŃSO**, knjez **DOPRĚDKA**, knjez **DOZADY**, knjez **NAPRAWO**, knjez **NALĚWO**,

knjez **WULKI** a knjez **MAŁKI** běža na hrajnišćo.

W druhim počasu njemóže knjez **KLESKA** žane wrota wjace hwizdać. Tak dobudže na kóncu hry módre mustwo, w kotrymž hrajachu knjez **PLACA**, knjez **STUP**, knjez **STAP**, knjez **TEPTAK**, knjez **STAŃ** a knjez **SYDŃSO**.

Zwukowa hra

material: wobrazy (abo wotpowědnu hrajku): wowcy, psyk, kokoše, honač

Džěci sedža w kole, tři džěci sedža k druhim z chribjetom. Kubłarka čita stawizničku. W spinkach stejace słowa pak sobu nječita – město toho pokaza z chribjetom sedžacym džěcom wobraz. Na nim zwobraznjene zwěrjo tute džěci zwukowje napodobnja. Zbytne džěci wotpowědne słowo potom pomjenuja. Kubłarka čita stawizničku dale.

Běše raz pastyr, kiž měješe wjele (**WOWCOW**), jednoho wowčerskeho (**PSA**), (**KOKOŠE**) a jednoho (**HONAČA**).

Jednoho dnja přińdžechu (**WOWCY**) k pastyrjej a wótfě bjakachu. Pastyr so woprašaja: „Čehodla tak žalostnje bječiče?“ (**WOWCY**) jemu prajichu: „Ty sy njesprawny! Kóždy džen ći dawamy mloko. Z našeje wołmy džětaš drasty. W zymje darimy ći jehnjatka, tak zo maš stajnje wjace (**WOWCOW**). Kóždy rano pak nas na łuku honiš a prajiš: ‚Tu, žerće trawu! Twój (**PSYK**) pak dóstawa kóždy ranje dobre mjaso, kosće a chlěb! Wučěr jeho a daj nam chlěb žrać!‘

„Derje“, praji wowčer, wučěri psa a napječě chlěb za (**WOWCY**). Wječor běše, (**PSYK**) bě přeč a (**WOWCY**), (**KOKOŠE**) a (**HONAČ**) kruće spachu. Nadobo přińdže wjelk. Hdyž pytny, zo tam žadyn (**PSYK**) njestražowaše, skoči přeč płót. Wšitke (**WOWCY**)

a (**KOKOŠE**) wotučichu a so jara bojachu. (**HONAČ**) pak běžeše spěšnje k wowčerjej a praješe: „Wowčerjo, wowčerjo, spěšnje, wjelk je blisko!“

Wowčer běžeše spěšnje k svojim (**WOWCAM**). Te prajachu: „Knježe wowčerjo, hdže pak je (**PSYK**), kiž dyrbi nas stražować?“ Wón wotmołwi: „Haj, moje lube (**WOWCY**), sym jeho přeč póstal, kaž sće mi prajili.“ Nětko pak (**WOWCY**) widžachu, zo běchu wulki zmylk činili. (**PSYK**), kotrehož je wowčer přeč póstal, pak njebě hišće daloko přeč běžał. Wón pytny wjelka a na njeho skoči. Wjelk pak so naboja a běžeše spěšnje přeč.

(**WOWCY**), (**HONAČ**) a (**KOKOŠE**) pak so jara wjeselachu, so bě (**PSYK**) zaso pola nich a zo je jich škital. Wot toho časa so (**WOWCY**) a wowčerski (**PSYK**) stajnje derje znjesesu. A (**WOWCY**) žeru zaso na łuce trawu a (**PSYK**) dóstawa mjaso a kosće.

Serbske kubłarki na dalekubłanju

Wobdźělniče z wosom wšelakich zarjadnišćow sćěhowachu 6. meje 2008 přeprošenju Rěčneho centruma WITAJ na dalekubłanje kubłarkow serbskich pěstowarnjow a WITAJ-skupin. Klankodźiwadźelnik Měrćin Krawc rozłoži jim, kak ručne klanki na džěći skutkuja a skedźbni na lěpšiny tutych při sposrědkowanju rěče. Mj. dr. wupraji so k tomu, kak so klanka prawje wužiwa a dźerži a dawaše pokiwy za zhotowjenje klankow. Džaknje přijachu kubłarki nowy džětowy material, kiž je so w Rěčnym centrumje WITAJ wuwit. Tutón rjadowak wopřija wobšěrnu zběrku předłohow za zaběry z džěćimi, kotrež maja kubłarkam džěto při sposrědkowanju serbsčiny wolóžić, a tematisce rjadowanej lisćinje nimale wšěch wozjewjenych serbskich džěćacych spěwow a hrónčkow. Dale předstajichu so kubłarkam wubrane rěč spěchowace hry, přez kotrež so džěći wuwabja, so na wobšěrne serbske teksty koncentrować a serbsčinu sami nałożować. Na kóncu zarjadowanja, na kotrymž skići so kubłarkam składnosć, wo swojim wšědnym džěle rozprawjeć, zaspěwachu sej zhromadnje nowy pohibowy džěćacy spěw.

Nowy džětowy material mjenuje so „Zběrka materialijow za kubłarki“, kiž dóstanjeće za škitnu plaćiznu (10 €) w Rěčnym centrumje WITAJ (tel. 03591/55 04 00).

Wobšěrne nastorki za hry a spěchowanje rěče namakaće w knihach:

INGRID BIERMANN, *Fischers Fritz und Schneiders scharfe Schere,*

Spielideen zur Sprachförderung, Verlag Herder Freiburg 2002

MARIA MONSCEIN, *Spiele zur Sprachförderung Band 1 und Band 2,*

Don Bosco Verlag München 1987/98

SUSANNE STÖCKLIN-MEIER, *Sprechen und Spielen,*

Ravensburger Buchverlag Otto Maier 1995/2000

UTA HELLRUNG, *Sprachentwicklung und Sprachförderung,* Verlag Herder Freiburg 2002

BARMER KRANKENKASSE, *Sprich mit mir,* Pestalozzi Verlag, Erlangen

Lutki – 7. lětnik, wuchadźa 4 króc wob lěto
cyłkowne zhotowjenje: Domowina – Zwjazk Łužiskich Serbow z.t.,

Rěčny centrum WITAJ

hłowna zamołwita: Silwija Wjeńcyna

Rěčny centrum WITAJ, Póstowe naměsto 3, 02625 Budyšin,

telefon: (03591) 550-400, e-mail: witaj-bautzen@sorben.com